

บทที่ 4

ข้อมูลเบื้องต้นของสังคมสีเขียว

สำหรับข้อมูลเบื้องต้นของสังคมสีเขียว ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบไปด้วย

1. พัฒนาการของแนวคิดสังคมสีเขียว
2. ความหมายของสังคมสีเขียว
3. ปัจจัยในการเข้าสู่สังคมสีเขียวของประเทศไทย
4. แนวทางหลักของการขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมสีเขียวภายใต้กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

โดยรายละเอียดข้อมูลเบื้องต้นของสังคมสีเขียวเป็นดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการของแนวคิดสังคมสีเขียว

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดเป้าประสงค์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ที่ต้องการพัฒนาให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ให้เป็นจุดมุ่งหมายที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มุ่งสู่สังคมที่พึงประสงค์ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) สังคมมั่นคง ทั้งทางเศรษฐกิจที่มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพและยั่งยืน มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึง การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิตได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขโดยทั่วถึง (2) สังคมสีเขียว เน้นการปรับโครงสร้างการผลิตสู่สังคมคาร์บอนต่ำ มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และสิ่งแวดล้อมได้รับการฟื้นฟู อนุรักษ์และจัดการอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการสร้างความเป็นธรรมและการเกื้อกูลกันในสังคมไทย และ (3) สังคมวัฒนธรรม มุ่งให้สังคมไทยมี

วัฒนธรรมประชาธิปไตย วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ยอมรับความแตกต่างของวัฒนธรรมที่หลากหลาย และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข

“...เวลาขับเคลื่อน เรา Operationalize Concept ของแผนฯ 11 ออกมา 3 จุดมุ่งหมาย คือ Going Secure หมายถึง ต้องมีความมั่นคงทั้งเศรษฐกิจและสังคม นี้ tag เข้าเรื่องความเหลื่อมล้ำ อะไรทั้งหลายแหล่ 2. Going Green 3. Going Culture...”

(ธานินทร์ ฉะแอม, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2555)

ดังนั้น การพัฒนาสังคมสีเขียวจึงเป็น 1 ใน 3 ของสังคมที่เป็นจุดมุ่งหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเนื่องจากเป็นการพัฒนาที่เน้นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การพัฒนาสู่ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยเศรษฐกิจและสังคมของประเทศยังคงเติบโตและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่ดีมีสุขของทุกภาคส่วนโดยรวม

“...สังคมสีเขียวเป็น 1 ในจุดมุ่งหมาย ของแผนฯ 11 ที่ถอดมาจากวิสัยทัศน์จากเล่มใหญ่ แต่ก็ต้องเข้าใจว่า มันไม่ได้หมายถึงนี้เป็นจุดมุ่งหมายสุดท้ายของแผนฯ 11 เพียงอย่างเดียว แค่ 1 ใน 3 สังคมสีเขียว ก็คือเอามาจากการที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนฯ ถอดมาจากเล่มใหญ่ เอาวิสัยทัศน์ เอาพันธกิจ มาตีเป็น 3 สังคม...”

(ตฤตย์ นพคุณ, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2555)

นอกจากนี้ วิธีการบรรลุสู่เป้าหมายของการพัฒนาสังคมสีเขียวยังมีความเกี่ยวข้องและต้องการความร่วมมือจากภาคีการพัฒนาทุกฝ่ายและทุกระดับตั้งแต่จุลภาคและมหภาค ทั้งภายนอกและภายในประเทศในการผลักดันแนวทางการพัฒนานี้สู่ความสำเร็จ รวมทั้งเป็นประเด็นการพัฒนาที่มีความท้าทายที่ไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นได้รับรู้ แต่ประชาคมโลกได้ให้ความสำคัญเช่นเดียวกันดังตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในเวทีนานาชาติพบว่าประชาคมโลกบางส่วนเห็นความสำคัญและประเด็นท้าทายต่อผลกระทบเชิงลบในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่ปี 2515 ประเทศไทยเพิ่งมาตามกระแสโลกทีหลังในปี 2535

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในเวทีนานาชาติ

ปี	เหตุการณ์	สาระสำคัญ
2515	การประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (The United Nations Conference on Human Environment : UNCHE)	ประเด็นเรื่องผลกระทบเชิงลบจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการพิจารณาในเวทีนานาชาติเป็นครั้งแรกโดยเรียกร้องให้ประชาคมโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย
2516	การจัดตั้งโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environmental Programme : UNEP)	องค์กรสหประชาชาติเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมถือกำเนิดขึ้น
2530	การนำเสนอรายงาน Our Common Future (Brundtland Report) อย่างเป็นทางการ	หลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง
2535	การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development) หรือ Rio Summit (Earth Summit)	<p>- แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับการยอมรับในเวทีประชาคมโลก</p> <p>- ประเทศไทยลงนามให้สัตยาบันในปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เป็นกรอบหลักการเกี่ยวกับสิทธิประชาชนและหน้าที่ของรัฐในการพัฒนาที่ยั่งยืน ปฏิญญานี้เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอย่างยิ่ง มีการรับรองสิทธิและหลักการที่เป็นหัวใจของการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ เช่น สิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและหลักการเฝ้าระวัง เป็นต้น</p> <p>- แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เป็นแผนแม่บทของโลกใน การดำเนินการตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>
2545	การประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (The World Summit on Sustainable Development (WSSD)) หรือ Rio+10	<p>- ทบทวนความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ 21</p> <p>- ประเทศไทยลงนามให้สัตยาบันในปฏิญญาเจนีวาและแผนการดำเนินงานเจนีวาฉบับใหม่ เพื่อให้แผนปฏิบัติการ 21 มีผลทางปฏิบัติ</p>

		มากขึ้น
2555	<p>การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development: UNCSD) หรือ Rio+20 ณ นครริโอ เดอ จาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ระหว่างวันที่ 20-22 มิถุนายน 2555</p> 	<p>มากขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัตถุประสงค์เพื่อยืนยันพันธกรณีระหว่างประเทศในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเมินความก้าวหน้า และช่องว่างการดำเนินงานตามพันธกรณีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการแก้ปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น - หัวข้อการประชุมหลัก ประกอบด้วย (1) การดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจสีเขียวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและแก้ไขปัญหาความยากจน และ (2) กรอบการปฏิรูปองค์กรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน - ผู้นำ 79 ประเทศทั่วโลกได้ตกลงร่วมกันในการรับรองเอกสารผลลัพธ์การประชุม ประกอบด้วยแนวปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่ (1) จัดตั้งกระบวนการระหว่างรัฐที่ครอบคลุมและโปร่งใสในการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านความเห็นชอบของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (2) เห็นชอบร่วมกันว่าเศรษฐกิจสีเขียวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) จัดให้มีการประชุมผู้นำทางการเมืองระดับสูงระหว่างรัฐเพื่อดำเนินงานภายหลังการประชุม Rio+20 (4) ร่วมสร้างความเข้มแข็งให้กับ UNEP (5) ขยายการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและความร่วมมือต่างๆ (6) เชิญชวนให้ภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบในการจัดทำ "รายงานความยั่งยืนของบริษัท" (7) มีขั้นตอนที่เป็นรูปธรรมในการดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติ โดยเฉพาะด้านการเงินและเทคโนโลยี (8) ยืนยันหลักการที่ผ่านมามาทั้งหมดจาก Rio 2545 และ Agenda 21 ที่รวมถึงหลักการความรับผิดชอบร่วมในระดับที่แตกต่างกัน ยืนยันกับคำมั่นทางการเมืองในการพัฒนาที่ยั่งยืนและอนาคตที่ยั่งยืน (9) รับรองกรอบ 10 ปีของการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน และ (10) รายงานความก้าวหน้า

ที่มา : 1. สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. เอกสารโครงการจัดทำเอกสารเผยแพร่ในเรื่อง Thailand Green Economy. 2555.

2. สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. สรุปผลการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ.2012 (Rio+20).2555.

2. ความหมายของสังคมสีเขียว

โดยทั่วไป แม้ว่าแนวคิดสีเขียวของประเทศต่างๆ จะมีความหลากหลายและจุดยืนที่แตกต่างกัน แต่มีหลักการสำคัญที่ตรงกันในการใช้เศรษฐกิจสีเขียวและการเติบโตสีเขียวเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทิศทางที่มุ่งสู่ความยั่งยืน การนำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวไปปฏิบัติสามารถยืดหยุ่นตามสภาพปัญหาของแต่ละประเทศ อาทิ กลุ่มสหภาพยุโรปให้ความสำคัญกับ "การเติบโตสีเขียว" ภายใต้กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้ขอบเขตการพัฒนาที่ยั่งยืนชัดเจนและสามารถวัดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น สำหรับประเทศไทยได้นำ "แนวคิดการเติบโตสีเขียวหรือการพัฒนาสังคมสีเขียว" มาใช้เป็นกรอบการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และให้คำจำกัดความว่าเป็น "การพัฒนาที่มุ่งไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยที่กิจกรรมภายใต้แนวทางการพัฒนาดังกล่าวมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดของเสียและก๊าซเรือนกระจกในปริมาณที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและสูญเสียความสมดุลในการที่จะคำนวณการดำรงชีพและสนับสนุนวิถีชีวิตของประชากรในทุกสาขาการผลิต"

สำหรับการวัดผลอย่างเป็นรูปธรรมในประเทศไทย สามารถอ้างอิงได้จากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย(Green & Happiness Index) ซึ่งเป็นดัชนีที่เป็นตัวชี้วัดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ประเมินผลทุกปี ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยปี2549-2554

หน่วย : ร้อยละ

องค์ประกอบหลัก	แผนฯ 9	แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10				
	2549	2550	2551	2552	2553	2554
1. การมีสุขภาพะ	71.40	71.16	72.23	70.89	70.21	72.55
2. ครอบครัวอบอุ่น	62.24	61.65	63.97	63.18	63.08	65.17
3. ชุมชนเข้มแข็ง	33.74	46.38	55.73	60.89	66.07	76.47
4. เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	70.51	74.63	71.00	72.54	78.07	77.60
5. สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล	69.70	64.41	66.96	64.86	63.96	70.58
6. สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล	75.42	70.45	74.95	60.37	55.70	53.75
ภาพรวมดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข	66.47	66.03	68.05	65.79	66.89	70.25

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ระดับดีมาก = ร้อยละ90.0-100ระดับดี = ร้อยละ80.0 – 89.9

ระดับปานกลาง = ร้อยละ70.0 – 79.0ระดับต้องปรับปรุง = ร้อยละ60.0 – 69.9

ระดับเร่งแก้ไข<ร้อยละ59.9

“... คือตั้งแต่แผนฯ 9 ถึงแผนฯ10 มันมีตัวชี้วัดภาพรวมของการขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งเรียกว่า Green & Happiness Society ส่วนตัวชี้วัดคือGreen & Happiness Index ที่ผม refer ตัวนี้เพราะว่ามันมีคำว่า Green อยู่ ก็จะได้เห็นได้ชัด แต่ Green ของเราไม่ได้หมายความว่าถึงทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว โดย Green & Happiness Index นี้มาจาก 1. สุขภาวะ 2. ครอบครัวอบอุ่น 3. ชุมชนเข้มแข็ง 4. เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม 5. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ6. ธรรมาภิบาลในสังคมประชาธิปไตย...”

(ธานินทร์ ณะเอม, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2555)

3. ปัจจัยในการเข้าสู่สังคมสีเขียวของประเทศไทย

การปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไทยสู่สังคมสีเขียวเป็นแนวทางการพัฒนาที่จะยกระดับประเทศไทยจากสถานะภาพเดิม ที่อาศัยความได้เปรียบจากค่าจ้างแรงงานราคาถูกและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีขีดจำกัด เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญสู่เศรษฐกิจและสังคมสีเขียวที่มีแบบแผนและมาตรฐานการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งของการผลักดันให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักการพัฒนาของประเทศระดับรายได้ปานกลาง (Middle-Income Trap) ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งนี้การเข้าสู่สังคมสีเขียวของไทยมีปัจจัยสนับสนุนและผลักดันจากภายนอกและภายในประเทศดังนี้ (สศช.,2555)

3.1 ปัจจัยภายนอกประเทศ

3.1.1 บทบาทและกระบวนการพัฒนาขององค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิกแห่งสหประชาชาติ (ESCAP) และองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) ได้จุดประกายการให้ความสำคัญของมิติทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับที่เท่าเทียมกันโดยเรียกร้องให้ประชาคมโลกเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวิถีการพัฒนาสู่ความเป็นมิตรและการรักษาสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเรียกร้องให้ภูมิภาคและประเทศเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากเดิมที่เน้นให้ความสำคัญกับการเติบโตก่อนและแก้ปัญหามลพิษภายหลัง (Grow First, Clean up Later) มาสู่แนวทางการพัฒนาที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อในระยะยาว

3.1.2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคจากความต้องการสินค้าและบริการที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยในการผลิต มาสู่กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากประชาชนเริ่มมีความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมการบริโภคที่ยั่งยืนและรู้เท่าทันกระแสวัตถุนิยม ซึ่งนำไปสู่การบริโภคเกินขนาดและปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความสำคัญของการบริโภคสินค้าที่มีความปลอดภัยต่อสุขภาพมากขึ้น

3.1.3 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) เป็นปัจจัยเร่งที่ทำให้ภูมิภาคและประเทศปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยปรับ

โครงสร้างการผลิตของประเทศและพฤติกรรมการบริโภคเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่งเพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรมสังคมและระบบนิเวศเข้าด้วยกัน

3.1.4 พันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศทั้งด้านการค้าการลงทุนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธกรณีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีแนวโน้มทวีความเข้มข้นและสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยคาดว่าพันธกรณีและข้อตกลงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะทำให้กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต้องมีส่วนร่วมมากขึ้นในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ประกอบกับการกีดกันทางการค้าที่เป็นผลมาจากมาตรการแก้ไขปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะเพิ่มมากขึ้น ทั้งในรูปแบบที่เป็นมาตรการภาษีและในรูปแบบที่ไม่ใช่มาตรการภาษี ซึ่งเป็นความท้าทายสำหรับประเทศไทยในการวางแผนและบริหารจัดการกระบวนการพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกดังกล่าว

3.2 ปัจจัยภายในประเทศ

3.2.1 ความไม่สมดุลของการพัฒนาที่ผ่านมารวมทั้งขีดความสามารถของการบริหารจัดการและเครื่องมือทางนโยบาย เช่น ฐานข้อมูลภาวะเบี่ยงการบังคับใช้กฎหมายและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสถานการณ์มลพิษและสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆและความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาของประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

3.2.2 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงวิถีชีวิตไทยและความตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนไทย เป็นภูมิคุ้มกันนำไปสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนพฤติกรรมจากการบริโภคเกินพอดีไปสู่วิถีแห่งการผลิตและบริโภคที่มีความพอดีประหยัดรู้คุณค่าและยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากการแก้ไขปัญหาด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่เพียงอย่างเดียวอาจไม่ทันกับปัญหาที่สะสมอย่างต่อเนื่องหากประชาชนยังคงขาดความตระหนักและห่วงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2.3 ความเข้มแข็งของชุมชนภาคประชาชนและประชาสังคมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่ชุมชนภาคประชาชนและประชาสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น จนสามารถรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน รวมทั้งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถอนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมและยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ส่งผลให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมและปรับตัวสู่วิถีการพึ่งตนเองและความยั่งยืนได้ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ.2550 มาตรา 67 ยังให้สิทธิชุมชนและบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบทุนนิยมยั่งยืน (Sustainable Capitalism)

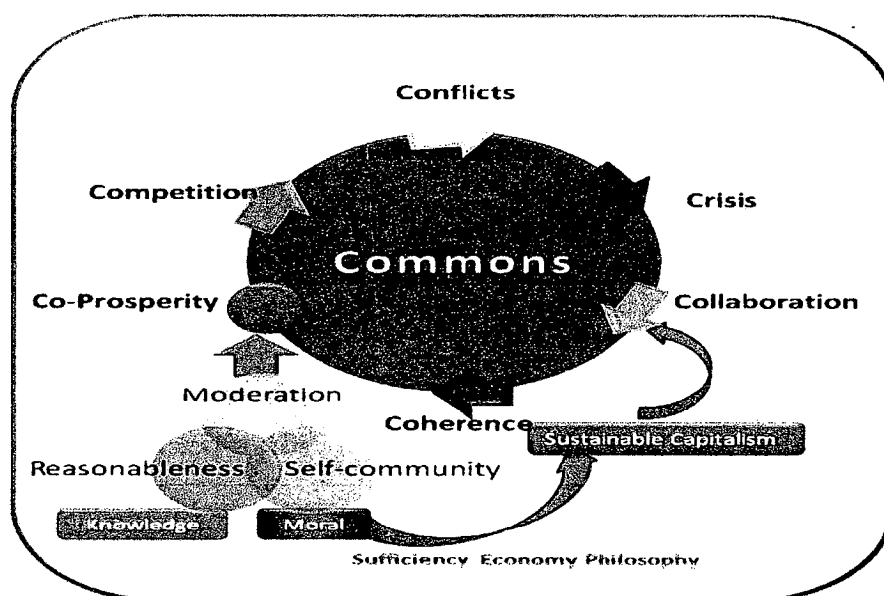
ในปัจจุบัน ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีแม้ว่าจะได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง แต่เมื่อพิจารณาจากมุมมองอื่นประกอบ เช่น สังคมและสิ่งแวดล้อม ทุนนิยมเสรีได้สร้างปัญหาและความไม่สมดุลหลายประการ ทั้งนี้ ในมิติด้านเศรษฐกิจ ความสำเร็จของทุนนิยมซึ่งปรากฏในรูปของการขยายตัวของเศรษฐกิจมักเกิดขึ้นพร้อมกับการเพิ่มขึ้นของระดับความเสี่ยง รวมถึงการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจบ่อยครั้งขึ้นและรุนแรงมากขึ้น จนทำให้เกิดการวิพากษ์อย่างแพร่หลายว่าแนวคิดทุนนิยมเสรีมีจุดอ่อนหลายประการและจะไม่สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ จุดอ่อนที่สำคัญของแนวคิดทุนนิยมเสรีที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างแพร่หลายประกอบด้วย

- การทำลายทรัพยากรและการสร้างความไม่สมดุลทางธรรมชาติ
- การสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมและช่องว่างของรายได้
- การเน้นการผลิตส่วนเกินทำให้ระบบเศรษฐกิจต้องพึ่งพาความต้องการภายนอกประเทศ
- การสร้างวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่มุ่งให้เกิดการบริโภคสูงสุดจนนำไปสู่การบริโภคเกินขนาด
- แนวคิดทุนนิยมเสรีถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม และการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตและวัฒนธรรม จนทำให้ประชาชนในสังคมไม่มีความสุขแม้ว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้นก็ตาม

ตาม

นอกจากนี้ วิฤตเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้นในปี 2551 เป็นต้นมายังเน้นให้เห็นถึงความจำเป็นในการแก้ไขและปรับปรุงจุดอ่อนของทุนนิยมเสรี โดยการปรับเปลี่ยนไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนมากขึ้น อันเป็นที่มาของแนวคิดทุนนิยมยั่งยืน (Sustainable Capitalism) ในการนี้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับแนวคิดทุนนิยมยั่งยืนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแนวคิดทุนนิยมยั่งยืนต้องการหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ในการบรรเทาปัญหาและจุดอ่อนของทุนนิยมเสรีได้อย่างครบถ้วนและตรงประเด็น(สถาบัน Sasin Institute for Global Affairs ; SIGA)

ภาพที่ 4.1 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบทุนนิยมยั่งยืน

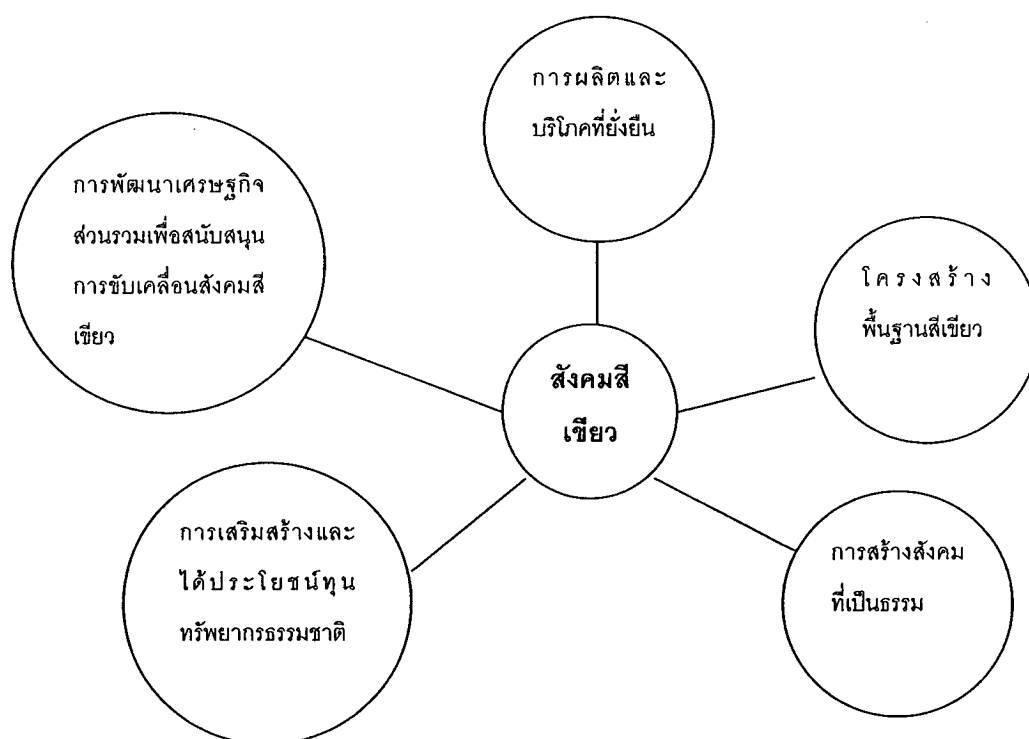

ที่มา:สถาบัน Sasin Institute for Global Affairs (SIGA). รายงานความเชื่อมโยงของการพัฒนาเศรษฐกิจมหภาคกับจุลภาคภายใต้โครงการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11. 2553.

4. แนวทางหลักของการขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมสีเขียวภายใต้กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยผ่านกระบวนการสีเขียว ความคิดสร้างสรรค์ และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ด้วยวิธีการมีส่วนร่วม และกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาอย่างทั่วถึง ซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมสีเขียวซึ่งประมวลจากยุทธศาสตร์การพัฒหน้าที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภาพที่ 4.2 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 กับการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2555. 2555.

4.1 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

4.1.1 ปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศสู่เศรษฐกิจและการเติบโตสีเขียว โดย

1) ส่งเสริมการทำการเกษตรที่เกื้อกูลกับระบบนิเวศตามแนวคิดของการทำเกษตรกรรมยั่งยืน โดยจัดให้มีกลไกให้ความรู้และขับเคลื่อนทั้งระดับชุมชนและระดับประเทศ ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รณรงค์ให้เกษตรกรใช้สารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี พัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับสถานะและภูมิสังคมของประเทศ ปรับระบบการใช้ที่ดิน รวมทั้งสนับสนุนการสร้างตลาดรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ขณะที่ด้านประมงส่งเสริมให้มีการทำประมงที่คำนึงถึงความสมดุลของทรัพยากรสัตว์น้ำและระบบนิเวศ รวมทั้งปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

2) สนับสนุนการอยู่ร่วมกันของอุตสาหกรรมและชุมชนอย่างยั่งยืนในลักษณะเมืองอุตสาหกรรมนิเวศที่มีการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนให้ได้มากที่สุด และบริหารจัดการวัตถุดิบและของเสียอย่างเป็นระบบครบวงจร และวางกลไกการสื่อสารกับทุกภาคในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศและปรับเปลี่ยนทัศนคติของชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจภาคการผลิตและบริการก่อนการจัดตั้งเขตหรือพื้นที่อุตสาหกรรมนิเวศเพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกภาคส่วน กำหนดมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนดำเนินธุรกิจภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมแนวคิดในการทำธุรกิจเพื่อสังคม และเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นลงทุนร่วมกับภาครัฐกิจมากขึ้น

3) ส่งเสริมภาคบริการให้มีบทบาทมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมธุรกิจบริการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยและประเทศไทยมีศักยภาพสูง เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพการรองรับของระบบนิเวศในพื้นที่ และบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรที่ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและเกษตรกรรายย่อย ตลอดจนส่งเสริมการใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าและบริการสีเขียว และสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์

4) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน เช่น เทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงานและการใช้พลังงานทดแทนเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การรณรงค์การใช้

น้ำอย่างประหยัด การบริหารจัดการของเสีย และการส่งเสริมการใช้เครื่องมือให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

4.1.2 ปรับพฤติกรรมผู้บริโภคสู่ความต้องการสินค้าและบริการจากกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดย

1) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีสำนึกรับผิดชอบเรื่องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ผ่านระบบการเรียนรู้การสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ปลุกฝังแนวคิดให้เกิดความตระหนักว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกื้อกูลต่อการอยู่รอดและการพัฒนาของสังคมมนุษย์ ควบคู่กับการเปลี่ยนแนวคิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุดในระยะสั้นไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

2) รณรงค์ปรับเปลี่ยนทัศนคติและสร้างค่านิยมการบริโภคที่ยั่งยืนให้เป็นบรรทัดฐานของสังคม โดยการใช้หลักศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิตตามวิถีไทยเป็นเครื่องมือ เพื่อปลุกฝังค่านิยมการบริโภคอย่างพอเพียง โดยคำนึงถึงความพอดี พอประมาณ ยกย่องและให้เกียรติบุคคลและชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดีของการบริโภคที่ยั่งยืนบนฐานภูมิปัญญาดั้งเดิม

3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการบริโภคที่ยั่งยืน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4) เสริมสร้างกลไกคุ้มครองผู้บริโภค และส่งเสริมเครือข่าย สื่อ โฆษณา และประชาสัมพันธ์ให้เข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนสังคมไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งของกลไกการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค ปรับปรุงกฎหมายควบคุมและกำกับดูแลสื่อให้เผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้บริโภคอย่างมีความรับผิดชอบ และจัดให้มีเครือข่ายให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจด้านการผลิตสื่อและโฆษณา เกิดความรู้ความเข้าใจ มีจิตสำนึก และสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการผลิตสื่อเผยแพร่โฆษณาที่เอื้อต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน

4.2 โครงสร้างพื้นฐานสีเขียว

4.2.1 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่ง เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกโดย

1) ส่งเสริมให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเดินทางและขนส่งสินค้าด้วยระบบคมนาคมและขนส่งที่ใช้พลังงานต่อหน่วยต่ำกว่าทางถนนที่เป็นรูปแบบการเดินทางและขนส่งสินค้าหลักในปัจจุบัน และพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงระบบขนส่งสาธารณะเพื่อลดสัดส่วนการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่ง ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาพรวมของประเทศ

2) ส่งเสริมการใช้ยานพาหนะที่ใช้พลังงานที่สะอาดขึ้นหรือใช้พลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ โดยส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพและก๊าซธรรมชาติสำหรับยานยนต์ พัฒนาเทคโนโลยียานยนต์ที่สะอาดและช่วยประหยัดพลังงาน ควบคู่กับการควบคุมประสิทธิภาพการใช้พลังงานภายใต้ศักยภาพของเทคโนโลยี โดยการกำหนดมาตรฐานอัตราการบริโภคเชื้อเพลิงเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานยานพาหนะและเครื่องยนต์ตามประสิทธิภาพการใช้เชื้อเพลิงและการปล่อยก๊าซพิษ

3) สร้างวินัยและส่งเสริมพฤติกรรมกรับซื้อของประชาชนเพื่อลดการเผาผลาญน้ำมันเชื้อเพลิง ตลอดจนดูแลเครื่องยนต์ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ พร้อมทั้งกำหนดให้มีการควบคุมการปล่อยมลพิษไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด

4.2.2 พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและพร้อมรับความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ โดย

1) พัฒนาเมืองที่มีการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในพื้นที่เมือง โดยการใช้เทคโนโลยีการออกแบบโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งและอาคารที่อยู่อาศัยที่ประหยัดพลังงาน รวมทั้งพัฒนาเมืองต้นแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในเมืองเพื่อการทำเกษตรบางประเภท พร้อมทั้งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อลดการใช้รถยนต์ในพื้นที่เมืองที่มีความหนาแน่นของจราจร

2) จัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างบูรณาการด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทั้งด้านการจัดการน้ำเสียและขยะมูลฝอยภายใต้หลักการลดการใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ ตลอดจนส่งเสริม

และเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3) กำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองทั้งในเขตและนอกเขตเมือง ปรับปรุงการวางผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมายผังเมืองให้มีความต่อเนื่องและให้การวางผังเมืองมีความสอดคล้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่และผังเมืองทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ให้สอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของคนรวมทั้งศักยภาพของพื้นที่

4.3 การสร้างสังคมที่เป็นธรรม

4.3.1 ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรและสิทธิทางทรัพย์สินให้เกิดความเป็นธรรม โดยส่งเสริมการกระจายสิทธิการถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับเกษตรกรไร้ที่ดินทำกินและเกษตรกรรายจน ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และบังคับใช้กฎหมาย ให้ชุมชนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างทั่วถึง รวมทั้งพัฒนาระบบหลักฐานทางทะเบียนและสถานะทางกฎหมาย ในฐานะผู้ถือครองทรัพย์สินเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการครอบครองทรัพย์สิน เช่น การจัดสรรที่ดินของรัฐและการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

4.3.2 ปรับโครงสร้างภาษีทั้งระบบให้สนับสนุนการกระจายรายได้และเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและการถือครองทรัพย์สิน โดยเน้นการจัดเก็บภาษีทางตรงมากขึ้น โดยเฉพาะภาษีที่จัดเก็บจากมูลค่าทรัพย์สินและฐานรายได้ที่ไม่ใช่ผลตอบแทนจากการทำงาน ปรับปรุงการกำหนดชั้นรายได้และอัตราภาษีให้สอดคล้องกับโครงสร้างฐานรายได้และโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป ปรับปรุงกฎเกณฑ์การให้สิทธิประโยชน์และการลดหย่อนทางภาษีให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อประชาชนในระดับฐานล่างและธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เฝ้าระวังการบังคับใช้กฎหมายภาษีสิ่งแวดล้อมเพื่อสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงวางระบบฐานข้อมูล และพัฒนากลไกในการนำแรงงานและผู้ประกอบการนอกระบบเข้าสู่ระบบภาษีควบคู่กับการปรับระบบการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

4.3.3 พัฒนานวัตกรรมทางสังคม ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างสมรรถนะของแรงงานพัฒนาทักษะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกลุ่มผู้สูงอายุ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ

ทำงานและการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระแก่กลุ่มสตรีซึ่งยังคงมีศักยภาพส่วนเกินในระดับสูง โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีที่กระจายอยู่ในแรงงานนอกระบบ และส่งเสริมการพัฒนาทักษะในกลุ่มแรงงานทั่วไปในความรู้ที่จำเป็นต่อการเข้าสู่สังคมสีเขียว ได้แก่ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้ในเชิงสหวิทยา 2) นวัตกรรมทางเทคโนโลยีขยายโอกาสในการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเพิ่มในหลักสูตรการศึกษาในระบบและการใช้ศักยภาพจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าสื่อประเภทอื่นๆ เพื่อพัฒนาเป็นช่องทางการเรียนรู้ที่คนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเยาวชนและประชาชนที่อยู่นอกระบบ ทั้งที่เป็นเด็กในวัยเรียนที่ออกกลางคัน เด็กพิการ และเด็กด้อยโอกาส สามารถส่งต่อเข้าสู่ระบบศึกษาและการเรียนรู้ตามศักยภาพและสิ่งแวดล้อม 3) การต่อยอดสวัสดิการสู่การลงทุนทางสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม โดยขยายศักยภาพจากนโยบายสวัสดิการสังคมในรูปแบบการสงเคราะห์ ได้แก่ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำและนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าไปสู่การลงทุนทางสังคมที่เน้นการแก้ไขและปรับเปลี่ยนฐานรากของปัญหาเพื่อสร้างความยั่งยืนของนโยบาย ซึ่งปัจจุบันยังคงขึ้นอยู่กับการได้รับเงินงบประมาณอุดหนุนเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (1) การพิจารณาแนวทางการปรับการให้เบี้ยยังชีพไปสู่การให้เงินโอนแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer) (2) การขยายผลจากนโยบายเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำ (Minimum Wage) ไปสู่ค่าแรงเพื่อการดำรงชีพ (Living Wage) เพื่อส่งเสริมให้ลูกจ้างที่มีรายได้เหลือจากค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพมีโอกาสพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (3) การปรับโครงสร้างของนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่มุ่งประชาชนให้มีการรักษาสุขภาพและเน้นการเข้ารับบริการแต่เฉพาะที่จำเป็นเช่นการออมเพื่อสุขภาพ (Medical Saving) (4) แนวทางการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนที่บูรณาการการส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาทักษะอาชีพและ (5) การออกแบบรูปแบบให้ความช่วยเหลือทางสังคม (Social Transfer) แก่เด็กจากครอบครัวยากจน โดยการบูรณาการเข้ากับการให้ความช่วยเหลือตามลักษณะความจำเป็นเป็นครั้งคราวที่มีอยู่ในปัจจุบัน

4.4 การเสริมสร้างและใช้ประโยชน์ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ

4.4.1 อนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดย

1) คุ้มครองป้องกันรักษาฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้และเขตอนุรักษ์ โดยอนุรักษ์พื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงนิเวศส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุกป่าไม้โดยภาคประชาชนและ

ชุมชน ส่งเสริมหลักการชุมชนอยู่ร่วมกับป่า ให้ความสำคัญกับพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่รอยต่อตามแนวเขตอนุรักษ์ รวมทั้งสนับสนุนการปลูกต้นไม้และการปลูกป่าอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในระดับครัวเรือนและชุมชนภายใต้แนวคิดและกลไกส่งเสริมที่เหมาะสม และให้มีการจัดทำแผนส่งเสริมการปลูกป่าของประเทศที่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) ปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบและกระจายการถือครองที่ดินให้เกิดความเป็นธรรม โดยให้มีการจัดทำระบบสารสนเทศและทะเบียนข้อมูลที่ดินและแผนที่แห่งชาติแสดงการครอบครองใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ในที่ดินของรัฐที่ดินเอกชนและที่ดินที่มีการถือครองโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ กำหนดมาตรการเพื่อกระจายการถือครองที่ดินให้เป็นธรรม เช่น จัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าให้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่รกร้างและจัดให้มีระบบและองค์การบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็วเพื่อลดความสูญเสียพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรและเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ตลอดจนกำหนดมาตรการป้องกันการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกรรายย่อยเพื่อคุ้มครองความมั่นคงและฐานการดำรงชีวิตของเกษตรกรรายจน

3) พัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพคุ้มค่าและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยจัดระบบการกระจายน้ำให้เหมาะสมในทุกภาคส่วนทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และอุปโภคบริโภคให้หลักการลดการใช้น้ำและการนำกลับมาใช้ใหม่และจัดทำข้อมูลการใช้น้ำรวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำของภาคการเกษตร

4) ส่งเสริมการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยจัดให้มีการคุ้มครองพื้นที่อนุรักษ์และระบบนิเวศที่เปราะบางซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของสมุนไพรมีความหลากหลายทางชีวภาพที่สมบูรณ์ ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุกรรมท้องถิ่นโดยองค์กรชุมชน ปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อการพึ่งตนเองและการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสุขภาพในระดับชุมชน รวมทั้งสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศภายใต้กลไกการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

4.4.2 พัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรับมือกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย

1) สนับสนุนให้มีการจัดทำเป้าหมายและแผนปฏิบัติการระยะกลางและระยะยาวในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยสมัครใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วม รวมทั้งพัฒนาระบบติดตาม

โครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและระบบการตรวจวัดการรายงานและการทวนสอบ ทั้งในระดับโครงการและระดับประเทศ รวมทั้งสร้างระบบจูงใจและกลไกเพื่อให้กิจกรรมของภาคส่วนต่างๆที่ดำเนินกิจกรรมแบบสมัครใจในการลดก๊าซเรือนกระจก

2) สร้างรายได้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจจากทรัพยากรพันธุกรรมและความหลากหลายทางชีวภาพให้มีการอนุรักษ์การวิจัยและพัฒนาพันธุกรรมท้องถิ่นและพืชพื้นบ้านเพื่อสร้างนวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ เช่น สมุนไพรเวชภัณฑ์เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งกำเนิดทรัพยากรที่ใช้ พร้อมทั้งสนับสนุนการนำกลไกใหม่ๆที่เกิดขึ้นในเวทีประชาคมโลก มาปรับใช้เพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม เช่น กลไกการลดก๊าซเรือนกระจกจากการทำลายป่าและความเสื่อมโทรมของป่าการอนุรักษ์การจัดการป่าอย่างยั่งยืน

4.4.3 สร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย

1) ศึกษาผลกระทบและกำหนดแผนกลยุทธ์รายสินค้า รวมทั้งมาตรการเยียวยาในสินค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้องควบคู่กับการสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้าบริการและอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการเป็นพันธมิตรร่วมทุนกับประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2) ส่งเสริมให้ผู้ส่งออกทำการใช้ร่องรอยคาร์บอน (Carbon Footprint) โดยสนับสนุนทั้งด้านการเงินการให้ความรู้และการอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้ส่งออกรายย่อยได้รับการรับรองมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการทำบัญชีต้นทุนคาร์บอนในระดับแหล่งวัตถุดิบ โดยเฉพาะในภาคเกษตรและประมง ตลอดจนพัฒนาระบบตรวจสอบและรับรองผลิตภัณฑ์

3) สร้างแรงจูงใจให้เกิดการจ้างงานสีเขียวและอุตสาหกรรมใหม่ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งสร้างตลาดรองรับโดยส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาเพื่อต่อยอดด้านการค้าการลงทุน

4.5 การพัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวมที่เชื่อมโยงกับมาตรการและเครื่องมือต่างๆ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนสู่สังคมสีเขียวในแต่ละด้าน โดย

4.5.1 ปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนให้เอื้อสิทธิประโยชน์มากขึ้นสำหรับอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งไม่ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนดำเนินมาตรการด้านภาษีที่ส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างกว้างขวาง

4.5.2 เร่งพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่นำไปสู่การเป็นสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ภาษีสิ่งแวดล้อม ภาษีคาร์บอน การพัฒนาระบบจลาจคาร์บอน และการใช้ร่องรอยคาร์บอน การเพิ่มมาตรฐานบังคับเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมระบบการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ รวมถึงการส่งเสริมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตลอดจนสนับสนุนการวิจัยพัฒนาทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมในสาขาการผลิตต่างๆ ที่นำไปสู่การลดก๊าซเรือนกระจก

4.5.3 ปฏิรูประบบการให้สิ่งจูงใจทั้งด้านการเงินการคลังและอื่นๆ โดยลดขั้นตอนปฏิบัติในกระบวนการให้สิทธิประโยชน์ ครอบคลุมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสีเขียวและปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำวิจัยและพัฒนา รวมทั้งส่งเสริมบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภาครัฐไปปฏิบัติงานในภาคการผลิตเอกชน

4.5.4 เสริมสร้างให้มีการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ที่เข้มแข็ง โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งจะเสริมสร้างกระบวนการตรวจสอบให้เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา ตลอดจนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

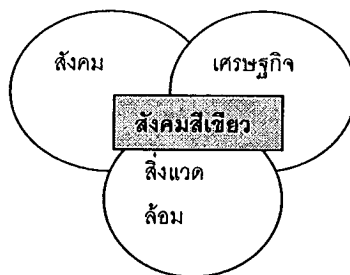
4.5.5 ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบของภาครัฐเพื่อลดความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมทั้งจัดทำกฎหมายรองเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ผลักดันการจัดเก็บภาษีที่ดินแบบก้าวหน้าเพื่อกระจายการถือครองที่ดิน ปรับปรุงกฎหมายผังเมืองให้ทันสมัยและบังคับใช้อย่างเท่าเทียมและจริงจัง ตลอดจนพัฒนากระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมตั้งแต่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการคุ้มครองสิทธิชุมชน การพิสูจน์ความเสียหายและการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา

“...สังคมสีเขียวมี 5 เรื่อง.. **ผลิต-บริโภค** ผลิตคาร์บอนต่ำ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม บริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม **โครงสร้างพื้นฐานสังคมสีเขียว** รถไฟฟ้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ระบบราง ไม่ใช้น้ำมัน ดึง เมืองนิเวศ พลังงานไฟฟ้า ทั้งระบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การนำเอาพลังงานทดแทนมาใช้ขนส่ง แทนที่จะใช้รถยนต์ของ ส่งผ่านท่อได้ไหม? **การสร้างสังคมเป็นธรรม** พูดถึงความเท่าเทียมกัน การมีสุขภาพที่ดี การมีการศึกษาที่ดี **ทุนทางทรัพยากร** ก็คือ ทรัพยากรธรรมชาติ **สุดท้ายการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวมเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียว** คือ มาตรการทางภาษีต่าง...”

(ตฤตย์ นพคุณ, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2555)

สำหรับแนวทางการผลักดันการพัฒนาสู่สังคมสีเขียว ซึ่งคู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติ ได้นำเสนอตัวอย่างการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการร่วมขับเคลื่อนสู่สังคมสีเขียวไว้ดังนี้

1. กำหนดประเด็นหลักให้ครอบคลุมประเด็นทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

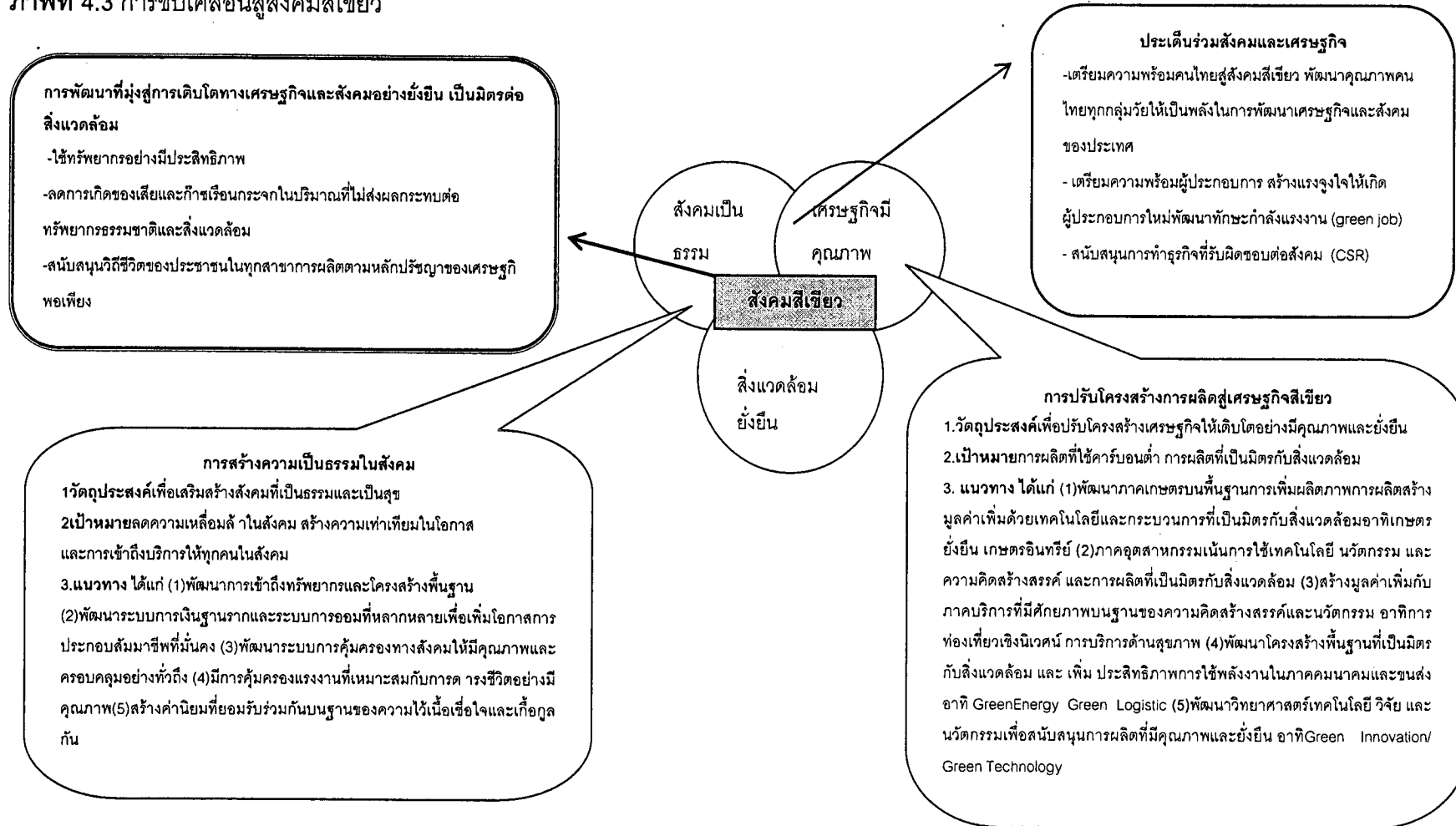

2. กำหนดประเด็นการพัฒนาร่วม วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด แนวทางการพัฒนาในแต่ละมิติ และประเด็นร่วม ดังภาพที่ 4.3

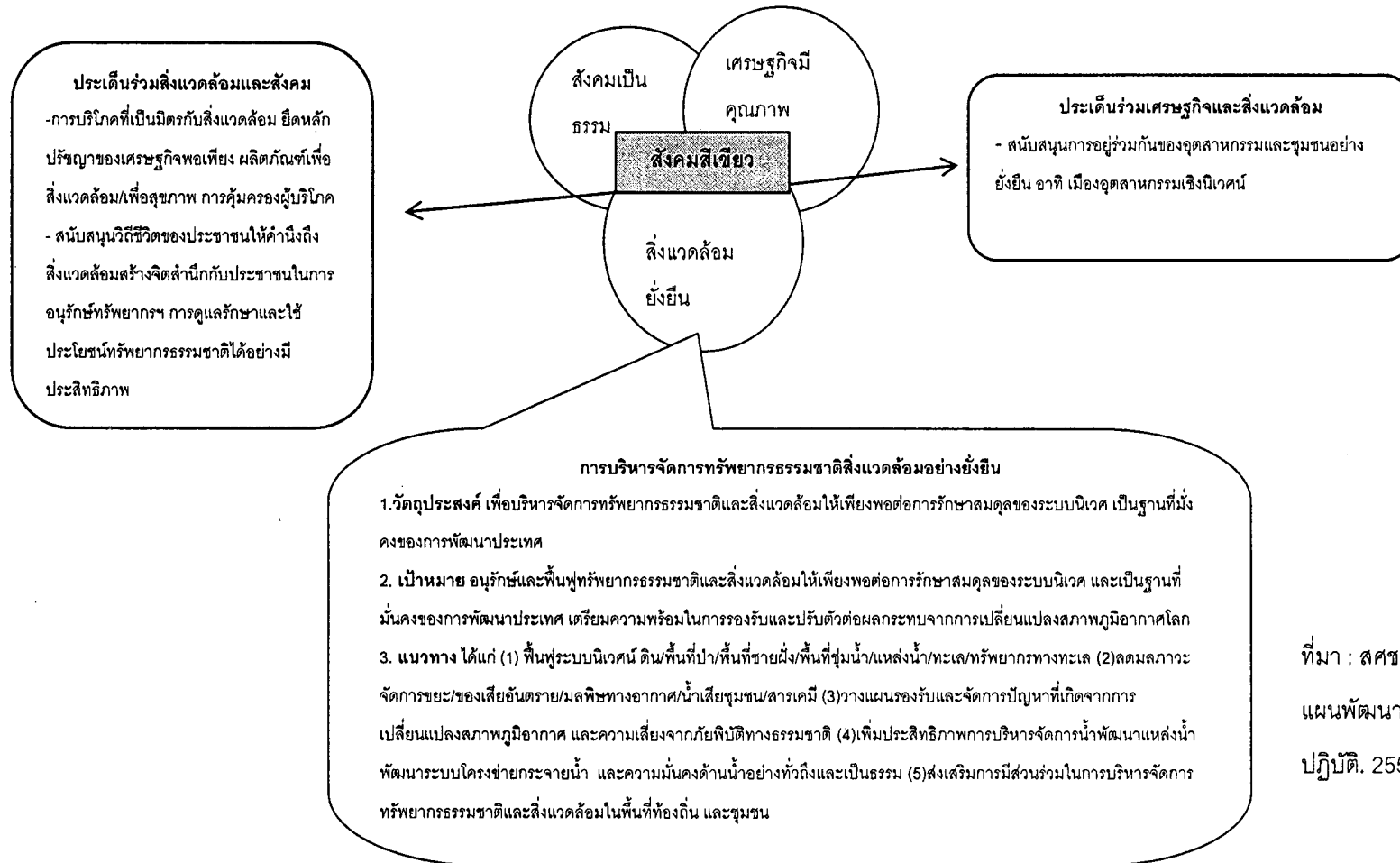
3. วิเคราะห์และกำหนดประเด็นการดำเนินงานในรายละเอียด ในตัวอย่างนี้ขอนำเฉพาะมิติ “การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจสีเขียว” มาอธิบายการกำหนดประเด็นหลักและประเด็นร่วมเพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาได้อย่างครอบคลุม ดังภาพที่ 4.4

4. นำประเด็นหลักและประเด็นร่วมเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาเป้าหมายและตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ต่างๆของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

ภาพที่ 4.3 การขับเคลื่อนสู่สังคมสีเขียว

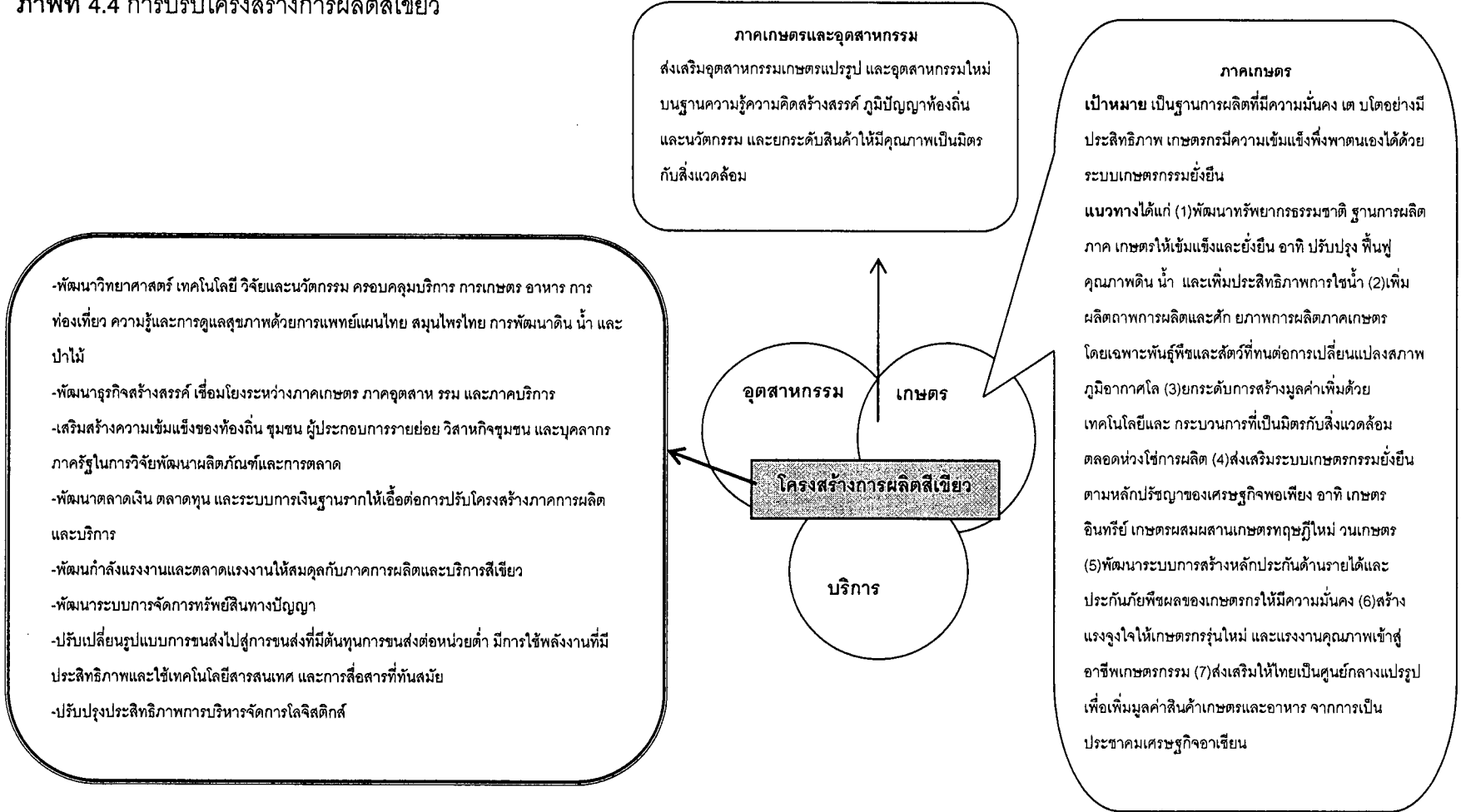

ภาพที่ 4.3 การขับเคลื่อนสู่สังคมสีเขียว (ต่อ)

ที่มา : สศช., คู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่อการปฏิบัติ, 2556.

ภาพที่ 4.4 การปรับโครงสร้างการผลิตสีเขียว

ภาพที่ 4.4 การปรับโครงสร้างการผลิตสีเขียว (ต่อ)

